

Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

(Resmî Gazete ile yayımı : 22.5.1982 Sayı : 17701)

Kanun No:
2675

Kabul Tarihi :
20 . 5 . 1982

I. KISIM Milletlerarası Özel Hukuk

I. BÖLÜM Genel Hükümler

Kapsam :

MADDE 1. — Yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerde uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, yabancı kararların tanınması ve tenfizi bu Kanunla düzenlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklıdır.

Yabancı Hukukun Uygulanması :

MADDE 2. — Hâkim, Türk kanunlar ihtilafı kurallarını ve bu kurallara göre yetkili olan yabancı hukuku resen uygular. Hâkim, yetkili yabancı hukukun muhtevasının tespitinde tarafların yardımını isteyebilir.

Yabancı hukukun olaya ilişkin hükümlerinin tüm araştırmalara rağmen tespit edilememesi halinde, Türk hukuku uygulanır.

Uygulanacak yabancı hukukun kanunlar ihtilafı kurallarının bir başka hukuku yetkili kılması halinde bu hukukun maddî hükümleri uygulanır.

Değişken İhtilaflar :

MADDE 3. — Yetkili hukukun vatandaşlık, ikametgâh veya mutad mesken esaslarına göre tayin edildiği hallerde, aksine hüküm olmadıkça, dava tarihindeki vatandaşlık, ikametgâh veya mutad mesken esas alınır.

Vatandaşlık Esasına Göre Yetkili Hukuk :

MADDE 4. — Bu Kanun hükümleri uyarınca yetkili olan hukukun vatandaşlık esasına göre tayin edildiği hallerde, bu Kanunda aksi öngörülmedikçe :

- Vatansızlar hakkında ikametgâh, bulunmadığı hallerde mutad mesken, o da yoksa dava tarihinde bulunduğu devlet hukuku,
 - Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olanlar hakkında, bunların aynı zamanda Türk vatandaşı olmaları halinde Türk hukuku,
 - Birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olup, aynı zamanda Türk vatandaşı olmayanlar hakkında, daha sıkı ilişki halinde buldukları devlet hukuku,
- Uygulanır.

Kamu Düzenine Aykırılık :

MADDE 5. — Yetkili yabancı hukukun belirli bir olaya uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması halinde, bu hüküm uygulanmaz; gerekli görülen hallerde, Türk hukuku uygulanır.

Hukukî İşlemlerde Şekil :

MADDE 6. — Hukukî işlemler, yapıldıkları yer hukukunun veya o hukukî işlemin esası hakkında yetkili olan hukukun öngördüğü şekle uygun olarak yapılabilir.

Zamanaşımı :

MADDE 7₁ — Zamanaşımı, hukukî işlem ve ilişkisinin esasına uygulanan hukuka tabidir.

II. BÖLÜM

Kanunlar İhtilafı Kuralları

Ehliyet :

MADDE 8. — Hak ve fiil ehliyeti ilgilinin millî hukukuna tabidir.

Millî hukukuna göre ehliyetsiz olan bir yabancı Türk hukukuna göre ehil ise, Türkiye'de yaptığı hukukî işlemle bağlıdır. Aile ve miras hukuku ile yabancı ülkedeki taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin işlemler bu hükmün dışındadır.

Kişinin millî kanunu ile kazandığı rüşt hali vatandaşlığının değişmesi ile sona ermez.

Tüzelkişilerin veya kişi veya mal topluluklarının hak ve fiil ehliyetleri, statülerindeki idare merkezi hukukuna tabidir. Ancak fiilî idare merkezinin Türkiye'de olması halinde Türk hukuku uygulanabilir.

Vesayet, Hacir ve Kayımlık :

MADDE 9. — Vesayet veya hacir kararı verilmesi veya sona erdirilmesi sebepleri, hakkında vesayet veya hacir kararının verilmesi veya sona erdirilmesi istenen kişinin millî hukukuna tabidir.

Yabancıнын millî hukukuna göre vesayet veya hacir kararı alınması mümkün olmayan hallerde bu kişinin mutad meskeni Türkiye'de ise Türk hukukuna göre vesayet veya hacir kararı verilebilir veya kaldırılabilir.

Vesayet veya hacir kararı verilmesi veya sona erdirilmesi sebepleri dışında kalan bütün hacir veya vesayete ilişkin hususlar ve kayımlık Türk hukukuna tabidir.

Gaiplik veya Ölmüş Sayılma :

MADDE 10. — Gaiplik veya ölmüş sayılma kararı, hakkında karar verilecek kişinin millî hukukuna tabidir. Millî hukukuna göre hakkında gaiplik veya ölmüş sayılma kararı verilemeyen kişinin mallarının Türkiye'de bulunması veya eşinin veya mirasçılardan birinin Türk vatandaşı olması halinde Türk hukukuna göre gaiplik veya ölmüş sayılma kararı verilir.

Nişanlanma :

MADDE 11. — Nişanlanma ehliyeti ve şartları taraflardan her birinin kendi millî hukukuna tabidir.

Nişanlanmanın hükümlerine ve sonuçlarına müşterek millî hukuk, taraflar ayrı vatandaşlıkta iseler Türk hukuku uygulanır.

Evlenme :

MADDE 12. — Evlenme ehliyetine ve şartlarına taraflardan her birinin evlenme anındaki millî hukuku uygulanır. Evlenmenin şekli, yapıldığı yer hukukuna tabidir. Milletlerarası sözleşmeler hükümlerine göre konsolosluklarda yapılan evlenmeler geçerlidir.

Evlenmenin genel hükümleri, eşlerin müşterek milli hukukuna tabidir. Tarafların ayrı vatandaşlıkta olmaları halinde müşterek ikametgâh hukuku, bulunmadığı takdirde müşterek mutat meskenleri hukuku, bunun da bulunmaması halinde Türk hukuku uygulanır.

Boşanma ve Ayrılık :

MADDE 13. — Boşanma ve ayrılık sebepleri ve hükümleri eşlerin müşterek milli hukukuna tabidir.

Eşler ayrı vatandaşlıkta iseler müşterek ikametgâh hukuku, bulunmadığı takdirde müşterek mutat meskenleri hukuku, bunun da bulunmaması halinde Türk hukuku uygulanır.

Geçici tedbir niteliğinde olmayan boşanma ve ayrılıkla ilgili nafaka talepleri, boşanma ve ayrılık hakkında yetkili olan hukuka tabidir.

Evlilik Malları :

MADDE 14. — Evlilik malları hakkında eşler ikametgâh veya evlenme anındaki milli hukuklarından birini seçebilirler; böyle bir seçim yapılmamış olan hallerde evlilik malları hakkında evlenme anındaki müşterek milli hukuk, müşterek bir milli hukukun bulunmadığı hallerde, evlenme anındaki müşterek ikametgâh hukuku, bu da bulunmadığı takdirde, malların bulunduğu yer hukuku uygulanır.

Evlenmeden sonra yeni bir müşterek hukuka sahip olan eşler, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak üzere, bu yeni hukuka tabi olabilirler.

Evlilik İçi Nesep :

MADDE 15. — Evlilik içi nesep ilişkileri, doğum anındaki evlenmenin genel hükümlerini düzenleyen hukuka tabidir.

Nesebin Düzeltilmesi :

MADDE 16. — Nesebin düzeltilmesi, babanın düzeltme anındaki milli hukukuna, nesebin bu hukuka göre düzeltilmemesi halinde ananın milli hukukuna, buna göre dahi düzeltmenin mümkün olmaması halinde, çocuğun milli hukukuna tabidir.

Evlilik Dışı Nesep :

MADDE 17. — Evlilik dışı çocuk ile ana arasındaki kişisel ve mali ilişkilere ananın milli hukuku, çocuk ile baba arasındaki kişisel ve mali ilişkilere ise babanın milli hukuku uygulanır.

Evlât Edinme :

MADDE 18. — Evlat edinme ehliyeti ve şartları hakkında, taraflardan her birinin evlat edinme anındaki milli hukuku uygulanır.

Evlat edinmenin hükümleri evlat edinenin milli hukukuna, birlikte evlat edinme halinde ise evlenmenin genel hükümlerini düzenleyen hukuka tabidir.

Evlat edinmeye diğer eşin rızası konusunda eşlerin milli hukukları birlikte uygulanır.

Velayet :

MADDE 19. — Velayet, nesebi düzenleyen hukuka tabidir.

Boşanmada Velayet :

MADDE 20. — Boşanmada velayet ve velayete ilişkin sorunlar hakkında boşanmanın tabi olduğu hukuk uygulanır.

Yardım Nafakası :

MADDE 21. — Yardım nafakası borçlunun millî hukukuna tabidir.

Miras :

MADDE 22. — Miras ölenin millî hukukuna tabidir. Türkiye'de bulunan taşınmaz mallar hakkında Türk hukuku uygulanır.

Mirasın açılmasına, iktisabına ve taksimine ilişkin hükümler terekenin bulunduğu yer hukukuna tabidir.

Türkiye'de bulunan mirasçısız tereke Devlete kahr.

Ölüme bağlı tasarrufun şekli 6 ncı madde hükmüne bağlıdır. Ölenin millî hukukuna uygun şekilde yapılan ölüme bağlı tasarruflar da geçerlidir.

Ölüme bağlı tasarruf ehliyeti, tasarrufta bulunanın, tasarrufun yapıldığı andaki millî hukukuna tabidir.

Aynı Haklar :

MADDE 23. — Taşınır ve taşınmaz mallar üzerindeki mülkiyet hakkı ve diğer aynı haklar malların bulunduğu yer hukukuna tabidir.

Taşınmakta olan mallar üzerindeki aynı haklara varma yeri hukuku uygulanır.

Yer değişikliği halinde henüz kazanılmamış aynı haklar malın son bulunduğu yer hukukuna tabidir.

Taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin hukukî işlemler şekil yönünden bu malların buldukları yer hukukuna tabidir.

Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri :

MADDE 24. — Sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri kanuna tabidir.

Tarafların açık olarak bir kanun seçmemiş olmaları halinde borcun ifa yeri hukuku, borcun ifa yerinin birden fazla olması halinde borç ilişkisinin ağırlığını teşkil eden edimin ifa yeri hukuku, bu yerin de tespit edilemediği hallerde ise, sözleşmenin en yakın irtibat halinde bulunduğu yer hukuku uygulanır.

Haksız Fiiller :

MADDE 25. — Haksız fiilden doğan borçlar haksız fiilin işlendiği yer hukukuna tabidir.

Haksız fiilin işlendiği yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı ülkelerde olması halinde, zararın meydana geldiği yer hukuku uygulanır.

Haksız fiilden doğan borç ilişkisinin başka bir ülke ile daha yakın irtibatlı olması halinde bu ülke hukuku uygulanabilir.

Sebepsiz İktisap :

MADDE 26. — Sebepsiz iktisap hukukî bir ilişkiye dayanıyorsa bu ilişkinin tabi olduğu hukuk, diğer hallerde sebepsiz iktisabın gerçekleştiği yer hukuku uygulanır.

II. KISIM

Milletlerarası Usul Hukuku

I. BÖLÜM

Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi

Milletlerarası Yetki :

MADDE 27. — Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibariyle yetki kuralları tayin eder.

Türklerin Kişi Hallerine İlişkin Davalar :

MADDE 28. — Türkiye'de ikametgâhı bulunmayan Türk vatandaşlarının, kişi hallerine ilişkin davaları, ikamet ettikleri ülke mahkemesinde açılmadığı veya açılmadığı takdirde Türkiye'de yer itibariyle yetkili mahkemede, bulunmaması halinde ilgilinin sakin olduğu yer, Türkiye'de sakin değilse Türkiye'deki son ikametgâhı mahkemesinde, o da bulunmadığı takdirde Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinde görülür.

Yabancıların Kişi Hallerine İlişkin Bazı Davalar :

MADDE 29. — Türkiye'de ikametgâhı bulunmayan yabancı hakkında vesayet, kayıymhk, hacir, gaiplik ve ölmüş sayılma kararları ilgilinin Türkiye'de sakin olduğu yer, sakin değilse mallarının bulunduğu yer mahkemesince verilir.

Miras Davaları :

MADDE 30. — Mirasa ilişkin davalar ölenin Türkiye'deki son ikametgâhı mahkemesinde, son ikametgâhının Türkiye'de olmaması halinde terekeye dahil malların bulunduğu yer mahkemesinde görülür.

Yetki Anlaşması :

MADDE 31. — Yer itibariyle yetkinin kamu düzeni veya münhasır yetki esasına göre tayin edilmediği hallerde, taraflar aralarındaki yabancılık unsuru taşıyan ve borç ilişkilerinden doğan uyuşmazlığın yabancı bir devlet mahkemesinde görülmesi konusunda anlaşabilirler. Yabancı mahkemenin kendisini yetkisiz sayması halinde dava yetkili Türk mahkemesinde görülür.

Teminat :

MADDE 32. — Türk mahkemesinde dava açan, davaya katılan veya icra takibinde bulunan yabancı gerçek ve tüzelkişiler, yargılama ve takip giderleriyle karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamak üzere mahkemenin belirleyeceği teminatı göstermek zorundadırlar.

Mahkeme, dava veya takibin niteliğine ve duruma göre davacıyı, davaya katılan veya takip isteğinde bulunanı karşılıklılık esasına göre teminat göstermekten muaf tutabilir.

Yabancı Devletin Yargı Muafiyetinden Yararlanamayacağı Haller :

MADDE 33. — Yabancı devlete, özel hukuk ilişkilerinden doğan hukukî uyuşmazlıklarda yargı muafiyeti tanınmaz.

Bu gibi uyuşmazlıklarda yabancı devletin diplomatik temsilcilerine tebligat yapılabilir.

II. BÖLÜM

Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Tenfizi ve Tamınması

Tenfiz Kararı :

MADDE 34. — Yabancı mahkemelerden hukuk davalarına ilişkin olarak verilmiş ve o devlet kanunlarına göre kesinleşmiş bulunan ilamların Türkiye’de icra olunabilmesi yetkili Türk mahkemesi tarafından tenfiz kararı verilmesine bağlıdır.

Yabancı mahkemelerin ceza ilamlarında yer alan kişisel haklarla ilgili hükümler hakkında da tenfiz kararı istenebilir.

Görev ve Yetki :

MADDE 35. — Tenfiz kararları hakkında görevli mahkeme asliye mahkemesidir.

Bu kararlar kendisine karşı tenfiz istenen kişinin Türkiye’deki ikametgâhı, yoksa sakın olduğu yer mahkemesinden, Türkiye’de ikametgâhı veya sakın olduğu bir yer mevcut değilse, Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenebilir.

Tenfiz İstemi :

MADDE 36. — Tenfiz istemi dilekçe ile olur. Dilekçeye, karşı tarafın sayısı kadar örnek eklenir. Dilekçede aşağıdaki hususlar yer alır.

- a) Tenfiz isteyenle, karşı tarafın ve varsa kanunî temsilci ve vekillerinin ad, soyad ve adresleri,
- b) Tenfiz konusu hükmün hangi devlet mahkemesinden verilmiş olduğu ve mahkemenin adı ile ilamın tarih ve numarası ve hükmün özeti,
- c) Tenfiz, hükmün bir kısmı hakkında isteniyorsa bunun hangi kısım olduğu.

Dilekçeye Eklenecek Belgeler :

MADDE 37. — Tenfiz dilekçesine aşağıdaki belgeler eklenir :

- a) Yabancı mahkeme ilamının o ülke makamlarınca usulen onanmış aslı ve onanmış tercümesi,
- b) İlamın kesinleştiğini gösteren ve o ülke makamlarınca usulen onanmış yazı veya belge ile onanmış tercümesi.

Tenfiz Şartları :

MADDE 38. — Yetkili mahkeme tenfiz kararını aşağıdaki şartlar dahilinde verir.

- a) Türkiye Cumhuriyeti ile ilamın verildiği Devlet arasında karşılıklılık esasına dayanan bir anlaşma yahut o devlette Türk mahkemelerinden verilmiş ilamların tenfizini mümkün kılan bir kanun hükmünün veya fiili uygulamanın bulunması,
- b) İlamın Türk mahkemelerinin münhasır yetkisine girmeyen bir konuda verilmiş olması,
- c) Hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması,
- d) O yer kanunları uyarınca, kendisine karşı tenfiz istenen kişinin hükmü veren mahkemeye usulüne uygun bir şekilde çağırılmamış veya o mahkemede temsil edilmemiş yahut bu kanunlara aykırı bir şekilde gıyapta hüküm verilmiş ve bu kişinin yukarıdaki hususlardan birine dayanarak tenfiz istemine karşı Türk mahkemesine itiraz etmemiş olması,
- e) Türklerin kişi hallerine ilişkin yabancı ilamda Türk kanunlar ihtilafı kuralları gereğince yetkili kılan hukukun uygulanmamış ve Türk vatandaşı olan davalının tenfize bu yönden itiraz etmemiş olması.

Tebliğ ve İtiraz :

MADDE 39. — Tenfiz istemine ilişkin dilekçe, duruşma günü ile birlikte karşı tarafa tebliğ edilir. İstem, basit yargılama usulü hükümlerine göre incelenerek karara bağlanır.

Karşı taraf ancak bu bölüm hükümlerine göre tenfiz şartlarının bulunmadığını veya yabancı mahkeme ilamının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş yahut yerine getirilmesine engel bir sebep ortaya çıkmış olduğunu öne sürerek itiraz edebilir.

Karar :

MADDE 40. — Mahkemece ilamın kısmen veya tamamen tenfizine veya istemin reddine karar verilebilir. Bu karar yabancı mahkeme ilamının altına yazılır ve hâkim tarafından mühürlenip imzalanır.

Yerine Getirme ve Temyiz Yolu :

MADDE 41. — Tenfizine karar verilen yabancı ilamlar, Türk mahkemelerinden verilmiş ilamlar gibi icra olunur.

Tenfiz isteminin kabul veya reddi hususunda verilen kararların temyizi genel hükümlere tabidir. Temyiz, yerine getirmeyi durdurur.

Tanıma :

MADDE 42. — Yabancı mahkeme ilamının kesin delil veya kesin hüküm olarak kabul edilebilmesi yabancı ilamın tenfiz şartlarını taşıdığı mahkemece tespitine bağlıdır, Tanımadaki 38 inci maddenin (a) ve (d) bentleri uygulanmaz.

İhtilafsız kaza kararlarının tanınması da aynı hükme tabidir.

Yabancı mahkeme ilamına dayanılarak Türkiye’de idarî bir işlemin yapılmasında da aynı usul uygulanır.

Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi :

MADDE 43. — Kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış yabancı hakem kararları tenfiz edilebilir.

Yabancı hakem kararlarının tenfizi, tarafların yazılı olarak kararlaştırdıkları yer asliye mahkemesinden dilekçeyle istenir. Taraflar arasında böyle bir anlaşma olmadığı takdirde, aleyhine karar verilen tarafın Türkiye’deki ikametgâhı, yoksa sakin olduğu, bu da yoksa icraya konu teşkil edebilecek malların bulunduğu yer mahkemesi yetkili sayılır.

Dilekçe ve İnceleme Usulü :

MADDE 44. — Yabancı bir hakem kararının tenfizini isteyen taraf, dilekçesine aşağıda yazılı belgeleri karşı tarafın sayısı kadar örnekleriyle birlikte ekler.

a) Tahkim sözleşmesi veya şartının aslı yahut usulüne göre onanmış örneği,

b) Hakem kararının usulen kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış aslı ve onanmış örneği,

c) (a) ve (b) bentlerinde sayılan belgelerin tercüme edilmiş ve usulen onanmış örnekleri,

Mahkemece hakem kararlarının tenfizinde 38/a, 39, 40 ve 41 inci madde hükümleri kıyas yoluyla uygulanır.

Ret Sebepleri :

MADDE 45. — Mahkeme :

a) Tahkim sözleşmesi yapılmamış veya esas sözleşmeye tahkim şartı konulmamış ise,

b) Hakem kararı genel ahlâka veya kamu düzenine aykırı ise,

c) Hakem kararına konu olan uyuşmazlığın Türk kanunlarına göre tahkim yoluyla çözümü mümkün değilse,

d) Taraflardan biri hakemler önünde usulüne göre temsil edilmemiş ve yapılan işlemleri sonradan açıkça kabul etmemiş ise,

e) Hakkında hakem kararının tenfizi istenen taraf hakem seçiminde usulen haberdar edilmemiş yahut iddia ve savunma imkânından yoksun bırakılmış ise,

f) Tahkim sözleşmesi veya şartı taraflarca tabi kılındığı kanuna, bu konuda bir anlaşma yoksa hakem hükmünün verildiği yer hukukuna göre hükümsüz ise,

g) Hakemlerin seçimi veya hakemlerin uyguladıkları usul, tarafların anlaşmasına, böyle bir anlaşma yok ise hakem hükmünün verildiği yer hukukuna aykırı ise,

h) Hakem kararı, hakem sözleşmesinde veya şartında yer almayan bir hususa ilişkin ise veya sözleşme veya şartın sınırlarını aşıyor ise, (bu kısım hakkında)

i) Hakem kararı tabi olduğu veya verildiği yer hukuku hükümlerine göre kesinleşmemiş yahut icra kabiliyeti kazanmamış veya verildiği yerin yetkili mercii tarafından iptal edilmiş ise,

Yabancı hakem kararının tenfizi istemini reddeder.

Yukarıdaki (d), (e), (f), (g), (h) ve (i) bentlerinde yazılı hususların ispat yükü, hakkında tenfiz istenen tarafa aittir.

III. KISIM Son Hükümler

Kaldırılan Hükümler :

MADDE 46. — 23 Şubat 1330 tarihli «Memaliki Osmaniyede Bulunan Ecnebilerin Hukuk ve Zeaifi Hakkında Kanunu Muvakkat» ile 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 18 inci maddesi ve aynı Kanunun yabancı ilamların tanınması ve tenfizine ilişkin Dokuzuncu Babının Birinci Fası hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük :

MADDE 47. — Bu Kanun hükümleri yayımı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

Yürütme :

MADDE 48. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BU KANUNA AİT TUTANAKLAR

Cilt	Danışma Meclisi	
	Birleşim	Sayfa
1	6	82
4	69	476
	71	542:566
	72	568:609

I - Gerekeçeli 100 S. Sayılı basmayazı Danışma Meclisinin 72 nci Birleşimine, 408 S. Sayılı basmayazı Millî Güvenlik Konseyinin 105 inci Birleşim tutanağına bağlıdır.

II - Bu Kanunu; Danışma Meclisi Adalet; Millî Güvenlik Konseyi Adalet komisyonları görüşmüştür.

III - Esas No. : Danışma Meclisi 1/5, Millî Güvenlik Konseyi 1/367.